

مسئول واحد باستان‌شناسی اداره کل میراث‌فرهنگی کرمان مطرح کرد؛

## قبه‌سبز بودجه مطالعات باستان‌شناسی ندارد!

اسما پورزنگی آبادی

مطالعات باستان‌شناسی قبه‌سبز که با حفر چند گمانه در اردیبهشت‌ماه سال ۹۹ شروع شد، چند ماه بعد متوقف شد و همچنان نیز متوقف مانده است. بنا به گفته دکتر رضا ریاحیان - مسئول واحد باستان‌شناسی اداره کل میراث‌فرهنگی استان ادامه کاوش‌ها به تملک و آزادسازی ۱۰ ساختمان بستگی دارد که در اطراف این بنای قراختایی احداث شده‌اند.

در کاوش‌هایی که حدود سه سال پیش در قبه‌سبز شروع شد، اولین گمانه‌هایی که زده شد برای این بود که معلوم شود آیا هیچ اثری از معماری این بنای قراختایی در زیر خاک و آسفالت وجود دارد؟ در آن زمان دکتر ریاحیان مسئول کاوش‌های قبه‌سبز بود. او و همراهانش در ابتدا جلوی ایوان اصلی گمانه‌ای به عمق سه متر ایجاد کردند. در این عمق اما هیچ لایه فرهنگی پیدا نکردند و نه اثر قاجاری و نه قراختایی نمایان نشد. سپس، گمانه‌زنی را به سمت شرق ایوان ادامه دادند. در گمانه دیگری، هم سفال زین‌فام و هم کاشی زین‌فام را یافتند. براساس این یافته‌ها، حدس اولیه این بود که بنای قبه‌سبز احتمالاً در دوران قاجار تخریب شده و خاک آن را هم بار کرده‌اند و به‌جایی دیگر برده‌اند.

برای یافتن آثار معماری این مجموعه که اکنون جز ایوان آن چیزی در روی زمین نمایان نیست کاوش‌ها باید ادامه پیدا کند اما به نظر می‌رسد استمرار کاوش‌ها نه در اولویت برنامه‌های میراث‌فرهنگی به‌عنوان متولی اصلی این بنای تاریخی و نه دغدغه شهرداری است که در بافت تاریخی تحت مدیریتش چنین اثر مهمی مهجور مانده است.

به گزارش استقامت به نقل از فردای کرمان، قراختایی که در اوایل قرن هفتم در کرمان حکومت می‌کردند در محل فعلی قبه‌سبز این مجموعه را احداث کردند. اگرچه قبه‌سبز را بیشتر به‌عنوان دانشگاه می‌شناسیم اما بنا به گفته ریاحیان این مجموعه، ترکیبی از مرکز علمی و بنای حکومتی و مقبره و شفاخانه بوده است.

در دوره حکومت ترکان‌خاتون، سال ۶۵۶ قمری، از آن‌جایی که او به علم و دانش و ترویج آن علاقه زیادی داشته از مناطق مختلف شاعران، هنرمندان و ریاضی‌دانانی به دربارش می‌آمدند و از آن زمان بوده که از این مجموعه به‌عنوان مرکز علمی یا دانشگاه بیش‌تر یاد می‌شود.

بنا به آنچه که در منابع آمده است در بنای قبه‌سبز و زیر گنبد آن شاهان قراختایی از جمله ترکان‌خاتون و همسرش مدفون هستند. از جمله شواهدی که در این زمینه وجود دارد مربوط به سفر مارکوپولو به کرمان است که ۱۰ سال پس از مرگ ترکان‌خاتون اتفاق افتاده است. او در سفرنامه خود به این موضوع اشاره کرده است.

از این مجموعه مهم تاریخی اما جز ایوانی که کاشی‌کاری منحصر‌فردی دارد چیزی باقی نمانده است.

مردامه سال ۹۶ رزم‌حسینی استاندار وقت کرمان به همراه جمعی از مدیران از این بنا بازدید کردند. آن زمان می‌خواستند با کمک دانشگاه آزاد و شهرداری و میراث‌فرهنگی این مجموعه را احیا کنند. انجام کاوش‌های باستانی‌شناسی برای شناسایی معماری قبه‌سبز نیز در راستای همین پروژه صورت گرفت. اما دانشگاه آزاد از ورود به این پروژه منصرف شد و پس از آن تلاش‌های استاندار بعد از رزم‌حسینی یعنی دکتر فدائی نیز برای احیای قبه‌سبز بی‌نتیجه ماند.



اکنون، ریاحیان - مسئول واحد باستان‌شناسی اداره کل میراث‌فرهنگی استان در گفت‌وگو با فردای کرمان درباره آخرین وضعیت کاوش‌های قبه‌سبز توضیح می‌دهد: «سال ۹۹ در یک مرحله گمانه‌زنی کردیم و اطلاعاتی اولیه به دست آمد. برای ادامه کاوش‌ها اما نیاز است تعدادی از املاتی که اطراف قبه‌سبز را گرفته‌اند تملک و آزاد سازی شود.»

وی با بیان اینکه حدود ۱۰ پلاک وجود دارد که باید تملک و آزادسازی شود تا بتوان کاوش‌ها را ادامه داد، می‌افزاید: «سازمان برنامه‌بودجه اخیراً برای پروژه قبه‌سبز اعلام حمایت کرده و از ما خواسته شده تا طرح و بودجه‌ای که نیاز است را اعلام کنیم.»

وی ادامه می‌دهد: «ما هم طرحی فرستاده‌ایم و تاکید کرده‌ایم که ابتدا تملک این ساختمان‌ها باید صورت گیرد تا بعد از آن کار مطالعات و باستان‌شناسی انجام شود.»

وی با بیان اینکه در زمینه تملک‌ها شهرداری هم باید وارد عمل شود چون میراث‌فرهنگی بعید می‌دانم به‌تنهایی بتواند این کار را انجام دهد، اظهار می‌کند: «نمی‌توان گفت که پروژه قبه‌سبز کاملاً متوقف شده است. کار در مرحله آماده‌سازی مقدمات اولیه است و باید تملک ساختمان‌های اطراف آن صورت گیرد.» ریاحیان ادامه می‌دهد: «در زمینه مرمت ایوان کارهای خوبی شده، دیوار روبه‌روی



آن نیز برداشته شده و دیوار مشکی در حال ایجاد است تا نمای ایوان از بیرون به‌خوبی دیده شود.»

وی می‌گوید: «سقف و طاق ایوان هم پیش از این مرمت و مسیره‌های هدایت آب نیز باز شده است.»

وی در پاسخ به این پرسش که آیا امیدوار هستید که تملک ساختمان‌ها به‌زودی انجام و کاوش‌ها دوباره شروع شود؟ اظهار می‌کند: «منتظر حمایت سازمان برنامه‌بودجه هستیم. شهرداری نیز حتماً باید به کمک بیاید.»

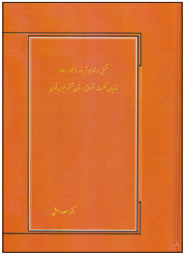
گفتنی است، ریاحیان پیش از این درباره پیشینه کاوش‌های باستان‌شناسی قبه‌سبز گفته است: «اولین کاوش‌های باستان‌شناسی قبه‌سبز که از آن اطلاع داریم، در دهه ۵۰ تا ۶۰ بوده که در ایوان اصلی انجام و در جریان آن، سنگفرش‌های اصلی ایوان، شناسایی شد. دکتر ضیایی و پروفیسور رجبعلی‌پور نیز، سال‌های ۸۵، ۸۶ انجمن قبه‌سبز را راه‌اندازی و همایشی برگزار کردند و شاید استارت اصلی را آن‌ها زدند که این بنا معروف شد و متعاقب آن خانم دکتر لاله به قبه‌سبز آمد. سال ۸۷ خانم دکتر لاله، مسئول دفتر باستان‌شناسی دانشگاه تهران در قالب یک طرح مطالعاتی روی قبه‌سبز کار کرد و در برخی نقاط، کار ژئومغناطیسی انجام و تشخیص دادند که در یک‌سری از قسمت‌های خارج از بنای فعلی، آثاری از گذشته می‌توان پیدا کرد.»

کتابخانه

### با تحقیق درباره آیه نور؛ اثر تازه پژوهشی دکتر مسعود دهش منتشر شد

گروه فرهنگ‌و هنر:

کتاب «تحقیق در تفاسیر آیه نور از ظهور اسلام تا بنیان حکمت اشراق در قرن ششم» تالیف دکتر مسعود دهش به بازار نشر عرضه شد. این کتاب را انتشارات «سبز رایان گستر» در ۱۰۴ صفحه با جلد اعلا منتشر کرده است.



نویسنده در پیشگفتار کتاب مدعی است در این تالیف «برای اولین بار به تدوین و تحقیق در مورد آیه نور، در میان احادیث پیامبر اکرم (ص) و معصومین (ع) و تفاسیر عرفا و صوفیه و فیلسوفیان و متکلمان و مفسرین شیعی مشرب از ظهور اسلام تا قرن ششم» پرداخته است.

دهش که خود دانش‌آموخته رشته تصوف و عرفان اسلامی است در ادامه، تفاسیر آیه نور را در سه بخش بررسی کرده است:

بخش اول: تفاسیر عرفا و حکما بر آیه نور در شش قرن آغازین اسلام.

بخش دوم: تفاسیر متکلمین و مفسرین شیعه بر آیه نور در شش قرن آغازین اسلام.

بخش سوم: تفسیر سه آیه از سوره مبارکه نور در احادیث پیامبر اکرم (ص) و معصومین (ع).

در صفحه ۱۱ این کتاب می‌خوانیم: «در میان آیات قرآن یکی از آیات حکمی و عرفانی که بسیار مورد توجه حکما، عرفا و صوفیان مسلمان است آیه ۳۵ از سوره نور است که در میان مفسرین، به آیه نور معروف بوده که خداوند خود را در این آیه نور آسمان‌ها و زمین معرفی می‌کند...»

مسعود دهش متولد تهران در سال است. وی دوره ابتدایی تا لیسانس را در کرمان درس خوانده و تحصیلات تکمیلی خود را در رشته تصوف و عرفان اسلامی در تهران گذرانده است.

از دهش پیشتر کتاب «مکتب شاه نعمت‌الله ولی بر بلندای تفکر ایرانی»، توسط بنیاد ایران‌شناسی و همکاری مرکز کرمان‌شناسی منتشر شده است. حکایتی باقی، شرح احوال آثار و آراء عرفانی شیخ عبدالله دهش کرمانی و شاه نعمت‌الله ولی و مکتب کرمان به انضمام تصحیح انتقادی هفت رساله از آثار منتشر شده ایشان است.

وی برنده جوایز متعدد و اولین پست دکتری ایران در رشته تصوف و عرفان اسلامی از موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران است.

خبر

### ثبت ملی ۶ اثر ناملموس و میراث معنوی کرمان

گروه جامعه: مدیرکل میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی استان کرمان گفت: «۶ اثر ناملموس و میراث معنوی استان کرمان در فهرست آثار ملی کشور ثبت شد». سعید شاهرخی اظهار کرد: «این آثار شامل آیین عاشوری استان کرمان، آیین احیای شب عاشورا طفرالجرد کوهبنان، غذای فسنجان پسته رفسنجان و انار، کشک و مغز پسته رفسنجان و انار، فن تهیه غذای پختو تهیه شده از گیاه هریشو رفسنجان و فن تهیه شیرۀ خرما شهرستان‌های جنوبی استان کرمان می‌شود.»

به گزارش روابط عمومی اداره کل میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی استان کرمان، وی در ادامه با اشاره به اینکه این آثار در کنار ارزش فرهنگی‌شان می‌توانند موجب جذب گردشگران و بهره اقتصادی شهرستان‌های مختلف استان کرمان شوند افزود: «مشارکت جوامع محلی و دستگاه‌های دولتی علاقمند رسیدن به این هدف را آسان‌تر می‌کند.» شاهرخی یادآور شد: «تمام تلاش همکاران ثبت آثار ناملموس اداره کل میراث‌فرهنگی در خصوص ثبت آثار ملی بر این است که اصالت و هویت تکنیک‌ها، روش‌های تهیه و آماده‌سازی این آثار مورد توجه قرار گیرد.»



وی بیان کرد: «بعد از فوت محسن تصمیم گرفتم آن‌چه اندوخته من و محسن بود، برای دانشجویان معماری هزینه شود.» به گزارش استقامت، یکشنبه یکم بهمن‌ماه ۱۴۰۲ پیکر شادروان مینو رجبعلی‌پور، از خیرین و حامیان دانشگاه، با حضور اعضای خانواده، آشنایان و جمعی از همکاران و نمایندگان دانشگاه شهید باهنر تشییع و در قطعه ۲۰۷، ردیف ۲۵۹ شماره ۴۵ بهشت زهرا تهران در کنار همسرش به خاک سپرده شد. روحش شاد و یادش جاودانه باد.

سفر ابدی مینو رجبعلی‌پور؛

## بنیان‌گذار جایزه معمار دانشگاه باهنر در گذشت

پروین میرزاحسینی

بانوی نیکوکار و خردمند «مینو رجبعلی‌پور» شامگاه دیروز، شنبه سیام دی‌ماه پس از یک دوره بیماری درگذشت. رجبعلی‌پور، همسر شادروان مهندس میرحیدر از مفاخر معماری ایران، معمار و طراح ساختمان‌های دانشگاه شهید باهنر کرمان بود که شهریورماه سال ۱۴۰۰ درگذشت.

رجبعلی‌پور یک سال پس از فوت مرحوم میرحیدر، با حضور در کرمان، جایزه‌ای را با نام «جایزه معماری مهندس میرحیدر» پایه‌گذاری و دو منزل مسکونی در تهران و کرمان را برای ایجاد این جایزه به بنیاد عام‌المنفعه خیرین دانشگاه شهید باهنر کرمان اهدا کرد.

۱۲ آذرماه سال‌جاری نیز «موزه میرحیدر» با حمایت وی در دانشکده هنر و معماری صبا دانشگاه شهید باهنر کرمان افتتاح شد.

به گزارش استقامت، وی در مراسم نخستین دوره جایزه مهندس میرحیدر در دانشگاه باهنر کرمان طی سخنانی گفت: «من کاری نکردم جز این‌که این افتخار را داشتم که به کرمان پیامی و در خدمت کرمانی‌ها، که مردمی بسیار مهربان و نازنین



مؤثر در معماری ایران بود و ما امروز در این‌جا جمع شده‌ایم که جایزه‌ای را به نام او به بهترین دانشجوی رشته معماری بدهیم.» وی ادامه داد: «این جایزه برای تشکر از کسی است که زحمت کشیده، در دانشکده معماری آموخته و تلاش کرده است و امیدواریم که دانشجویان در همه رشته‌ها و خصوصاً رشته معماری، کسانی بشوند که بتوانند در رده‌های بالا برای سرزمین ایران خدمت‌گزار باشند و ایرانی داشته باشیم که باعث افتخار ما در جهان باشد.»

هستند، باشم». همسر مرحوم میرحیدر بیان کرد: «حدود ۵۰ سال محسن در این دانشگاه کار کرده و تمام این مدت من از نظر روحی و روانی پشتیبان او بودم.» وی یادآور شد: «اگر شما دانشجویان این افتخار را به من بدهید که بتوانم بگویم فرزندان من در دانشگاه شهید باهنر مشغول تحصیل هستند، بسیار خوشحال می‌شوم و برای من یک افتخار بزرگ است.» رجبعلی‌پور خاطر نشان کرد: «محسن میرحیدر یکی از معماران خیلی پرکار و